

Дім Астеріона

Хорхе Луїс Борхес

І цариця народила сина, якому дала ім'я Астеріон.

Аполлодор: Бібліотека, III, I

Я знаю, мене звинувачують у гордині та в мізантропії, а може, й у безумстві. Ці звинувачення сміховинні, і я рано чи пізно покараю тих, хто їх розповсюджує. Це правда, що я не виходжу з дому, але правда й те, що мій дім має безліч дверей, відчинених удень, і вночі і для людей, і для звірів. Нехай заходить, хто хоче. Він не знайде тут ані жіночих розкошів, ані пишноти палаців, але знайде спокій та усамотнення. До того ж, він побачить дім, якого більше немає на всій землі. (Брешуть ті, хто стверджує, ніби в Єгипті є щось подібне.) Навіть мої огудники допускають, що в моєму домі немає меблів. Брешуть і ті, хто запевняє, ніби я, Астеріон, полонений. Можу повторити, всі двері в мене відчинені й на них немає жодного замка. Було, що якось на смерканні я вийшов на вулицю, але скоро й повернувся, бо мене жахали обличчя перехожих, обличчя безбарвні та плескати, схожі на долоні. Сонце вже зайшло. Та раптом я почув дитячий лемент і несамовиті крики юрби. Я зрозумів, що мене впізнали. Люди молилися, втікали, падали навколішки; були й такі, що видерлися аж на верхівку храму, інші збирали каміння. Хтось, пам'ятаю, кинувся в море. Недарма моя мати була царицею; мене неможливо змішати з натовпом, хоч би моя скромність цього й хотіла.

Річ у тому, що я унікальний. Мене не цікавить, що одна людина може передати іншій через письмо; як філософ я вважаю, що мистецтво письма некоммунікбельне. Прикрі й пусті дрібниці не приваблюють мою душу, створену для чогось великого; ніколи я не вмів відрізнити одну літеру від іншої. Якесь благородне нетерпіння не дозволяло мені навчитися читати. Іноді я за цим жалкую, бо ночі та дні тут дуже довгі.

Звичайно ж, розваг мені не бракує. Наче баран, який готується до нападу, я бігаю кам'яними галереями, доки не падаю майже непритомним на підлогу. Я ховаюсь десь у затінку біля озера або за поворотом коридору і вдаю, наче мене шукають. Є тут плескати дахи, з яких я стрибаю вниз та іноді розбиваюся до крові. Будь-коли я можу гратися, вдаючи, ніби сплю, заплющую очі та дихаю спокійно. (Іноді я справді засинаю, а буває, що день змінюється ніччю, коли я розплющую очі.) Але найулюбленіша моя розвага — це коли я уявляю собі зустріч із іншим Астеріоном. Він начебто приходить до мене в гості, а я показую йому дім. Я звертаюся до нього шанобливо і кажу: "А зараз вертаймося до попереднього перехрестя", або "Я ж казав, що канал тобі сподобається", або "Зараз ти побачиш яму, повну піску", або "Ось побачиш, як склеп роздвоїться". Іноді я помиляюся, і ми вдвох дуже сміємося.

Я не тільки вигадав ці забави, я також багато розмірковую про свій дім. Тут усього дуже багато. Немає якогось одного озера, одного двору, одного водопою, одного корита з кормом; їх дуже багато: корит, водопоїв, дворів, озер — їх безліч. Мій дім — як

Усесвіт, власне, Всесвітом він і є. А проте я зрештою втомився від цих дворів, озер, запилюжених кам'яних галерей, і я вийшов на вулицю, побачив храм і море. Що воно таке, я не зрозумів, але вночі мені приснилося, що храмів і морів також безліч, але є у світі дві речі, які унікальні: вгорі — загадкове сонце, а внизу — Астеріон. Може, це я створив зірки й сонце, та я вже цього не пам'ятаю.

Раз у дев'ять років до мене в дім заходять дев'ять людей, щоб я звільнив їх від усіх нещасть. Я чую їхні кроки або голоси в глибині Галереї й весело вибігаю до них. Церемонія триває кілька хвилин. Один за одним вони падають, а в мене навіть крові на руках немає. Вони залишаються там, де впали, і їхні тіла допомагають відрізнити одну галерею від іншої. Я не знаю, хто вони, але один із них у годину смерті провістив, що колись прийде і мій визволитель. Відтоді я не так відчуваю свою самотність, бо знаю, що десь живе мій рятівник, і кінець кінцем він постане понад пилюкою кам'яних галерей. Хай би він повів мене туди, де менше дверей та коридорів. Яким він буде, мій визволитель? — запитую я себе. Хто він: бик чи людина? Може, він буде биком з обличчям людини або як я — людиною з обличчям бика?

Відблиски ранкового сонця грали на бронзі меча. Там уже не було жодного сліду крові.

— Чи повіриш, Аріадно? — сказав Тесей. — Мінотавр зовсім не захищався.